

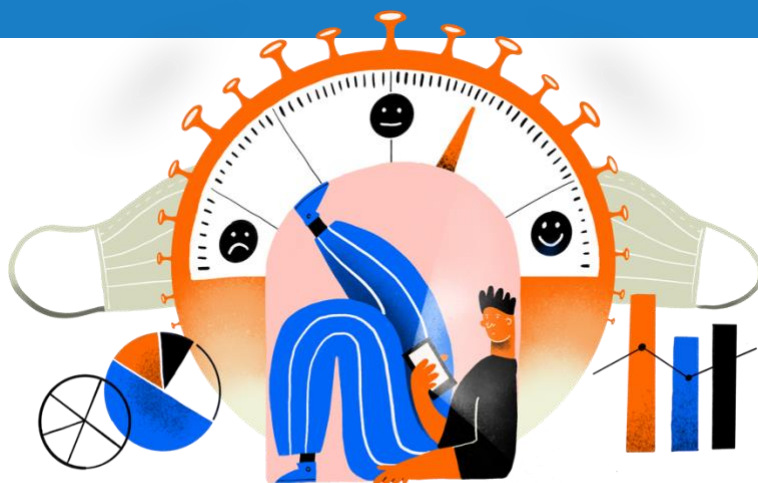
RAPPORT 32

Gezondheidswerkers verplichten tot vaccinatie: een goed idee?

De Motivatiebarometer

Auteurs (in alfabetische volgorde): Olivier Klein, Olivier Luminet, Sofie Morbée, Mathias Schmitz, Omer Van den Bergh, Pascaline Van Oost, Maarten Vansteenkiste, Joachim Waterschoot, Vincent Yzerbyt

Referentie: Motivatie Barometer (14 juli 2021). Gezondheidswerkers verplichten tot vaccinatie: een goed idee?. Gent & Leuven, België.

Nu gezondheidswerkers in een aantal andere Europese landen worden verplicht tot vaccinatie wordt hierover ook in België opnieuw het debat geopend. In de motivatiebarometer vroegen we aan gezondheidswerkers (N=4771) en mensen uit de algemene bevolking (N=25056) hoe ze stonden ten opzichte van zo'n verplichting. Die vraag werd gesteld aan drie groepen personen: zij die gekant zijn tegen vaccinatie, twijfelaars en zij die bereid zijn tot vaccinatie of reeds gevaccineerd zijn. De opinie over vaccinverplichting van gezondheidswerkers liggen ver uit elkaar tussen deze drie groepen: terwijl een meerderheid van gevaccineerden hier voorstander van is (74% van de algemene bevolking, 64% van gezondheidswerkers), is een grote meerderheid van vaccinweigeraars hier tegenstander van (78% van de algemene bevolking; 92% van gezondheidswerkers). Omdat andere motivatiestrategieën (bijv., sensibilisering, empathische benadering, ritme respecteren) een positievere motivationele impact hebben, is het belangrijk om deze vooral nog te blijven inzetten. Een verplichting zal pas aanvaard worden indien deze als legitiem wordt gepercipieerd door weigerende of twijfelende gezondheidswerkers. Zo niet dreigt deze weerstand uit te lokken. Het komt er dus op neer om het motivationeel draagvlak voor verplichting te verhogen in dialoog met de sector en gezondheidswerkers. We formuleren vier aanbevelingen.

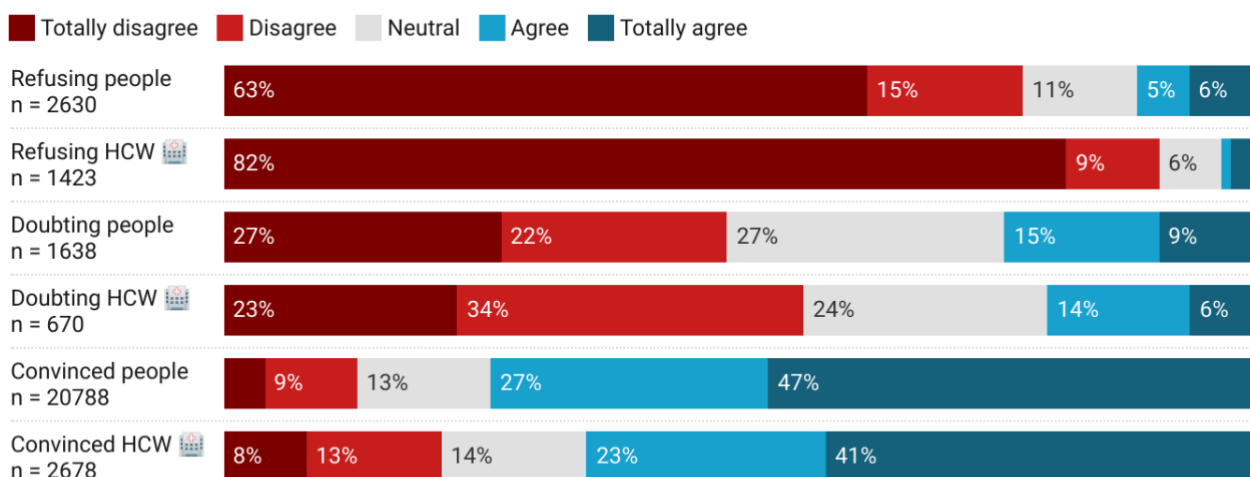
Vraag 1: Hoeveel procent is voor- en tegenstander van een vaccinverplichting bij gezondheidswerkers?

Tussen april en juni 2021 werd aan 4771 gezondheidswerkers en 25056 personen uit de algemene populatie de vraag gesteld of ze voorstander waren van een vaccinatieverplichting van gezondheidswerkers. Zoals kan opgemerkt worden in Figuur 1 liggen de meningen ver uit elkaar. Terwijl vaccinweigeraars hier sterk tegen gekant zijn, is een meerderheid van overtuigde personen (een combinatie van gevaccineerden en zij die het vaccin zeker zullen accepteren) hier wel voor te vinden. De twijfelaars bevinden zich tussenin. Specifiek blijkt 91%, 57% en 21% van, respectievelijk, weigerende, twijfelende en overtuigde gezondheidswerkers hier tegen gekant. In omgekeerde zin is 3%, 20% en 64% van de weigerende, twijfelende en overtuigde gezondheidswerkers hier wel voorstander van. De percentages in de algemene bevolking zijn vergelijkbaar hiermee, al is nog een groter aandeel van de overtuigden hiervan voorstander (74%). Deze cijfers wijzen op potentiële spanningen en zelfs polarisatie tussen bevolkingsgroepen, waarbij iedereen onbegrepen dreigt achter te blijven. Vaccintwijfelaars voelen zich in hun twijfel niet gehoord en zelfs miskend, terwijl het voor overtuigde personen te traag gaat.

Figuur 1

"I think vaccination should be obligated for healthcare workers"

The Motivation Barometer
April-June 2021, healthcare workers versus others

HCW = healthcare worker

Beschrijving van steekproeven

- Gezondheidswerkers
 - Cross-sectionele datagolven sinds april 2021
 - N = 4771
 - Gemiddelde leeftijd = 44.91 jaar (87.1% vrouw; 72% Nederlandstalig; 26.9% masterniveau)
 - *N*gevaccineerden: gestage stijging in de loop van de maanden, gaande van 87% in maart tot 97%* in juli.
- Algemene populatie
 - Cross-sectionele datagolven sinds maart 2021
 - N = 25056
 - Gemiddelde leeftijd = 46.32 jaar (68.7% vrouw; 67% Nederlandstalig; 34.7% masterniveau)
 - *N*gevaccineerden: gestage stijging in de loop van de maanden, gaande van 64% in maart tot 91%* in juli.
 - Status: 45% voltijds werkzaam, 13% deeltijds, 9% werkloos, 4% student, en 29% gepensioneerd

Vraag 2: Hoe twijfelende gezondheidswerkers motiveren?

Naast de vaststelling dat vaccinweigeraars en -twijfelaars gekant zijn tegen verplichting, stelden we in rapport 31 ook vast dat een dwingende, in vergelijking met een autonomieondersteunende, communicatiestijl het nadenken over en de intentie tot vaccinatie negatief beïnvloedt. Wat vaccinweigeraars wel als een geschikte strategie zien is het uitoefenen van het nodige geduld en het bieden van gerichte informatie in antwoord op hun twijfel en vragen zodat ze zelf tot een geïnformeerde beslissing kunnen komen.

Echter, de individuele wensen en bezorgheden van vaccinweigeraars dienen we te plaatsen tegenover de collectieve, maatschappelijke uitdaging om zoveel mogelijk personen te vaccineren. De individuele autonomie van vaccinweigeraars en -twijfelaars staat op een bepaald ogenblik op gespannen voet met onze collectieve autonomie. **Het is dan ook de kunst om een motivationeel kantelpunt te creëren waarbij vaccintwijfelaars en -weigeraars een verplichting niet als een aanslag op hun autonomie ervaren maar als een legitieme beleidskeuze.** Timing is hierbij cruciaal. Als deze verplichting te vroeg wordt geïntroduceerd dan dreigt ze immers psychologische reactantie uit te lokken, zelfs bij twijfelaars of weigeraars in de algemene bevolking die ook verwachten verplicht te zullen worden. Als deze verplichting binnen een motiverende context en met gepaste timing wordt geïntroduceerd, dan wordt deze als billijk ervaren. In ruil voor het vrijwillig aan de kant schuiven van hun eigen twijfel en voorkeuren, helpen vaccintwijfelaars en -weigeraars bij

het realiseren van een collectief en verbindend doel, namelijk het beschermen van elkaar en het herwinnen van onze collectieve vrijheid. Echter, de cijfers uit dit rapport geven aan dat deze verplichting vandaag misschien wel te vroeg komt. Daarom is het op dit moment cruciaal om te blijven investeren in andere, effectievere motivatiestrategieën en geleidelijk het motivationeel draagvlak voor verplichting te verhogen. We formuleren vier aanbevelingen:

- Stimuleer het publieke debat: Breng het thema aan bod in de media waarbij voor- en tegenstanders onder gezondheidswerkers en de algemene bevolking aan bod komen. Op deze manier kunnen verschillende groepen elkaars mening leren kennen, wat een basisvoorwaarde is om te komen tot wederzijds begrip.
- Investeer in groepsgesprekken: Organiseer onder begeleiding van een deskundig psycholoog een groepsgesprek met vaccinweigeraars en -twijfelaars en personen die hun vaccintwijfel overwonnen hebben. Uit rapport #31 blijkt dat de grote meerderheid van vaccintwijfelaars en -weigeraars hun twijfel achter zich laat en zich op termijn laat vaccineren. De valkuil van zo'n groepsgesprekken is dat ze worden opgezet om vaccinweigeraars of -twijfelaars te overtuigen. Deze agenda schemert door en zorgt voor druk, die twijfelaars net verder wegdrijft. De doelstelling van het groepsgesprek is daarom best bescheiden: beter begrijpen wat iemand tegen houdt of doet beslissen om zich toch te laten vaccineren. Autonomieondersteunende gespreksbegeleiders zullen twijfelende of weigerende personen in hun waardigheid laten, maar informeren hen tegelijkertijd aan de hand van wetenschappelijk gegevens over de voor- en nadelen van vaccinatie voor henzelf en de bredere samenleving (bijv. bescherming tegen deltavariant).
- Kader verplichting als een logisch gevolg: Gegeven de rol en de taken van gezondheidswerkers - het bieden van adequate zorg aan onze kwetsbaren - is het cruciaal dat zij zich laten vaccineren. Je laten vaccineren als gezondheidswerker is dus geen louter individuele kwestie en keuze, maar ook een maatschappelijke keuze, met gevolgen voor anderen. Gegeven dat vaccineren in toenemende mate de sociale norm wordt en je niet laten vaccineren gevolgen heeft voor anderen is de mening van anderen over verplichtende vaccinatie (zoals hierin gerapporteerd) relevant. Bovendien heeft de samenleving hierin ook een morele verantwoordelijkheid om haar kwetsbaren te beschermen. Vanuit deze achtergrond kan verplichting als een logisch-noodzakelijk gevolg worden gekaderd. Binnen zo'n omstandigheden voelt een verplichting niet als dwingend aan maar als een legitieme stap naar het herwinnen van onze collectieve bescherming en vrijheid.
- Zorg voor helderheid: Zorg voor duidelijkheid door ...
 - ... aan te geven wanneer vaccinatie verplicht wordt (tijdspad)
 - ... binnen die termijn mensen uit te nodigen voor een individueel of groepsgesprek

- ... hen opnieuw uit te nodigen tot vaccinatie
- ... aan te geven wat de gevolgen zijn voor het uitoefenen van het beroep bij blijvende weigering. Voorzie de mogelijkheid tot heroriëntatie op de job waarbij zij niet langer met kwetsbare doelgroepen in contact komen.

CONTACT INFORMATIE

- **Hoofdonderzoeker:**
Prof. Dr. Maarten Vansteenkiste (Maarten.Vansteenkiste@ugent.be)
- **Mede-onderzoekers:**
Prof. Dr. Omer Van den Bergh (Omer.Vandenbergh@kuleuven.be)
Prof. Dr. Olivier Klein (Olivier.Klein@ulb.be)
Prof. Dr. Olivier Luminet (Olivier.Luminet@uclouvain.be)
Prof. Dr. Vincent Yzerbyt (Vincent.Yzerbyt@uclouvain.be)
- **Behoud en verspreiding van de vragenlijst:**
Drs. Sofie Morbee (Sofie.Morbee@ugent.be)
Drs. Pascaline Van Oost (Pascaline.Vanoost@uclouvain.be)
- **Gegevens en analyse:**
Drs. Joachim Waterschoot (Joachim.Waterschoot@ugent.be)
Dr. Mathias Schmitz (Mathias.Schmitz@uclouvain.be)

www.motivationbarometer.com

